

CYFARFOD	PWYLLGOR IAITH
DYDDIAD	14 Ionawr 2016
TEITL	Safonau Iaith a Pholisi Iaith i'r Cyngor
AELOD CABINET	Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn
AWDUR	Arwel E Jones (Uwch Reolwr Democratiaeth a Chyflawni)
PWRPAS YR ADRODDIAD	Cyflwyno diweddariad a chopi o bolisi drafft er sylw'r pwyllgor

Y Cefndir o ran y Safonau Iaith

1. Ar hyn o bryd, mae ymrwymadau statudol y Cyngor o ran yr Iaith Gymraeg wedi eu crynhoi yng Nghynllun Iaith Statudol y Cyngor ond, fel y gwyr aelodau'r Pwyllgor Iaith, mae'r drefn o gynlluniau iaith statudol yn dod i ben gyda chyflwyno'r Safonau Iaith newydd o 1 Ebrill, 2016 ymlaen.
2. O hynny ymlaen, byddwn yn adrodd yn flynyddol ar y Safonau Iaith, yn hytrach nag ar gynllun iaith.
3. Fel Cyngor, cawsom gyfle i gyflwyno sylwadau ar y Safonau drafft a gyflwynwyd gan y Comisiynydd Iaith a chyflwynwyd amryw o sylwadau. Trwy hyn oll, pwyslais y Cyngor oedd mynegi cefnogaeth gyffredinol i'r Safonau Iaith ac i'r ymdrech i sicrhau cysondeb a defnydd o'r iaith ar draws holl gynghorau Cymru.
4. Wrth gwrs, mae ein sefyllfa yn wahanol i'r rhan fwyaf o gynghorau Cymru, gan fod ein trefniadau presennol yn golygu fod yr Iaith Gymraeg eisoes yn cael ei defnyddio fel ein iaith weinyddol fewnol ac yn cael ei defnyddio yn naturiol yng ngwaith dyddiol y Cyngor.
5. Felly, gan fod y Cyngor eisoes yn cydymffurfio â'r mwyafrif o Safonau, ni ragwelwyd problem enfawr, er bod rhai goblygiadau gweinyddol wrth gofnodi manylion yng nghyswllt rhai o'r Safonau.
6. Mewn ymateb i'r sylwadau a gyflwynwyd gennym, fe wnaeth y Comisiynydd Ieithau'r gofyn arnom trwy ddileu 14 o'r Safonau drafft y bu ymgynghori arno pan yn cyhoeddi'r Safonau terfynol arnom.

7. O gael cyfle i edrych ar y Safonau terfynol (y mae copi ohonynt ynghlwm fel Atodiad 1), a gan fod rhai o'r Safonau drafft mwyaf trafferthus wedi eu dileu, y bwriad yw peidio ag apelio yn erbyn unrhyw un o'r Safonau sydd wedi eu gosod arnom

Yr Angen am Bolisi

8. Mae Safon 98 yn gofyn i ni "ddatblygu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol, gyda'r bwriad o hybu a hwyluso'r Gymraeg".
9. Yn eu hanfod, fodd bynnag, yr hyn a wna'r Safonau yw gosod isafswm ar gyfer darpariaeth Gymraeg, a'r gwirionedd yw fod yr isafswm a osodir yn rhy isel i gyfarch uchelgais Cyngor Gwynedd ar gyfer yr Iaith Gymraeg mewn sawl un o'r meysydd. Pwysleisiwyd sawl tro wrth drafod y Safonau drafft nad oedd dymuniad iddynt wanhau sefyllfa bresennol y Cyngor.
10. Felly, daethpwyd i'r casgliad bod angen dogfen sydd yn fwy na dim ond polisi mewnol, ac a fydd yn cyfarch uchelgais y Cyngor ar gyfer y Gymraeg drwy ein gwasanaethau i gyd.
11. Bydd modd defnyddio'r polisi hwn wedyn fel tystiolaeth i gadarnhau gweithrediad rhai o'r Safonau yng ngwaith y Cyngor.
12. Cyflwynir polisi drafft ynghlwm fel Atodiad 2 i'r papur hwn. Mae'r ddogfen bolisi fel y'i cyflwynir yn ddiweddar iad o'n Cynllun Iaith presennol a felly nid oes unrhyw newid o sylwedd yma.
13. Fodd bynnag, mae rhai materion sydd yn teilyngu sylw penodol a ceisir arweiniad arnynt cyn bod y polisi yn cael ei ddatblygu ymhellach.

Ystyriaethau Polisi

14. Y cwestiwn cyntaf o egwyddor yw mater "dewis" neu "angen" iaith. Mewn sawl lle yn y Safonau ac yn y Cynllun Iaith, roedd cyfeiriad at ymateb i "ddewis iaith" unigolyn. Nid yw "dewis iaith" bob amser yn gydnaws â dymuniad y Cyngor i fod yn hybu'r defnydd o'r Gymraeg. Mae'r polisi drafft sydd gerbron felly yn pwysleisio'r angen i ddelio â rhywun trwy gyfrwng y Gymraeg ac yn mynd ymhellach na chynnig "dewis" yn unig.
15. Mae'r ddogfen ddrafft hefyd yn diweddarau cynnwys ein Cynllun Iaith o ran sicrhau gwelededd yr iaith Gymraeg hyd yn oed ymysg pobl ddi-Gymraeg sydd yn dewis darllen deunydd Saesneg. Mae'r prif newid yn maes Technoleg Gwybodaeth lle, bellach, mae'r polisi yn nodi y bydd yn hwylus i symud yn ôl ac ymlaen o dudalennau Cymraeg a Saesneg ar y Wefan.

16. Mae'r ddogfen yn cyfeirio at yr angen i brif-ffrydio'r Iaith Gymraeg ac mae nifer o'r Safonau yn y maes polisi yn disgwyl i ni fedru tystiolaethu hynny. Gallai hynny arwain at yr angen i ddogfennu pethau mewn ffyrdd nad ydym wedi arfer â gwneud er mwyn dangos ein bod yn cydymffurfio â'r Safonau Polisi. Mae creu cyfundrefn er mwyn bodloni gofynion rheoleiddiwr sydd ddim , mewn gwirionedd, yn ychwanegu gwerth i bobl Gwynedd, yn groes i egwyddorion Ffordd Gwynedd. Ceisir barn y pwyllgor ar sut y dylem ymagweddu at y gofynion hyn.

Argymhelliad

17. Gwahoddir sylwadau'r Pwyllgor Iaith ar y ddogfen ddrafft sydd ynghlwm cyn iddo gael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn er mwyn ei fabwysiadu.